

Mi a különbség a tehetséggondozás és a szegregáció között?

(a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács állásfoglalása; 2009. január 28.)

Tehetséggondozás és elkülönítés

A tehetséggondozó programok az egyéniség komplex fejlesztését célozzák meg. E komplex személyiségfejlesztésnek folyamatosnak és személyesnek kell lennie. Azaz pl. a több tananyagot tanító, jobb körülményeket biztosító iskola pusztán önmagában, szakmai alapokon álló, folyamatos és személyes tehetséggondozó gyakorlat nélkül nem tekinthető tehetséggondozási formának.

A tehetséggondozás számos kiváló gyakorlati példája az integrált és az elkülönített megoldásoknak az adott helyzetekhez (pl. lakókörnyezet, iskolában/településen megtalálható lehetőségek stb.) alkalmazkodó kombinációja. Ideális esetben a mindennapi oktatásba beépülve jelennek meg azok az elemek, amelyek a legkülönfélébb tehetségeknek is megfelelnek, de nagyon sokszor ilyen jellegű gazdagító programokra csak elkülönített formában van lehetőség. A tehetséggondozó programok meghatározó eleme a mentorálás, ami lényegét tekintve egy olyan személyes jellegű segítségnyújtási forma, amelyre sok esetben „elkülönítetten” lehet sort keríteni. Összefoglalva tehát: a sikeres tehetséggondozási gyakorlatok egyszerre alkalmazzák az integratív és elkülönítő elemeket.

Rendkívül fontos hangsúlyozni, hogy a tehetséggondozó programokban az elkülönítés a legtöbb esetben átmeneti jellegű és nyitott, azaz a tehetséggondozási folyamatba bármely fiatal bekerülhet akkor, ha egyéni fejlődésében eljutott arra a pontra, amelyben tehetsége megérett a programba való bekerülésre. A tehetséggondozó programoknak felvállalt módon potenciálisan az iskola, körzet összes diákja az alanya lehet, a tényleges beválogatást igen komplex, szakmai vizsgálatok, és a programban való részvétel siker-esélyének gondos mérlegelése kell, hogy megelőzze.

Szegregáció és szeparáció

A társadalmi és területi egyenlőtlenségek növekedésével, az oktatással szemben támasztott igények növekedésével, az oktatás forrásainak számos helyen abszolút értelemben is vett, de a növekvő igényekhez képest különösen nagy mértékű csökkenésével, valamint a társadalmi feszültségek növekedésével az oktatás jó minőségű formái iránt egyre nagyobb kereslet mutatkozik. Egyre gyakoribbá válnak azon törekvések, amelyekben a társadalom ma még magukat valamelyest előnyben érző csoportjai ezen előnyük jövőbeni biztosítását úgy látják megvédhetőnek, hogy az állam által állampolgári jogon garantált jó minőségű oktatási szolgáltatásból a környezetükben élő más csoportokat kirekesztik, szegregálják. E szegregációs törekvések igen gyakran az oktatási folyamaton belül jelentkeznek.

A többség által kezdeményezett, kirekesztést jelentő szegregációtól különválasztandó folyamat a szeparáció, amelyben a kisebbségi helyzetben lévő, és sok esetben előnytelen helyzetű csoport önmaga válik külön, és keresi a saját, speciális igényeinek megfelelő boldogulását. A korszerű pszichológiai és pedagógiai alapokon nyugvó, hatékony differenciált fejlesztéshez elengedhetetlen a már elért fejlettségi szint figyelembe vétele: csak az ehhez igazodó adekvát feladatok, módszerek hozhatnak sikeres képesség- és személyiségfejlődést a tanulók számára. Ehhez is szükség van alkalmankénti egyéni, vagy csoportos elkülönítésre, szeparációra. A szeparáció felzárkózást és a sajátos értékek kitermelését elősegítő folyamat, és ezért nem jelent végleges különválást, ellentétben a szegregációval, amely a leszakadást konzerváló, és ezzel a különválást véglegesítő elkülönítés.

Tehetséggondozás és szegregáció

A tehetséggondozó formák iránti érdeklődés növekedésével egyre több olyan kezdeményezés hirdeti meg magáról, hogy tehetséggondozást végez, amelynél a szakmai alapok nem mindig kellőképpen szilárdak, a tehetséggondozó program nem az egyéniség komplex fejlesztésére irányul, valamint sok esetben nem folyamatos és nem személyes. Ezeknek a magukat „tehetséggondozónak” nevezett programoknak a többsége jószándékú kezdeményezés, amely a fejlettségnek és a szakmai tapasztalatszerzésnek egy kezdetibb fokán áll, de nyitott, és tanulásra kész.

Ugyanakkor megfigyelhető, és sajnálatos módon terjedő-félben lévő gyakorlat az, amikor iskolai és iskolát fenntartó közösségek vélt vagy valós belső ellentéteiket olyan szegregációs gyakorlattal akarják megoldani, amelyet tehetséggondozásnak hirdetnek meg. Az ilyen ál-tehetséggondozó programok jelentkezése igen káros, mert egybemossák a tehetséggondozásban meglévő, és szakmailag igazolt elkülönítő technikákat azzal a szegregációs gyakorlattal, amely az elkülönítést

- nem a fiatal komplex, tehetségre irányuló személyiségvizsgálata alapján végzi el;
- az elkülönítést nem, mint a nevelési, személyiséggazdagítási cél egyik, potenciálisan mindenkit befogadó, átmeneti eszközt alkalmazza;
- hanem az elkülönítést, mint a fiatalok valamely egysíkú módon definiált csoportját egy előnyösebb helyzetből egyoldalúan és véglegesen kirekesztő célt kezeli.

A tehetség modern pszichológiai felfogásából adódóan, amely szerint mindenki tehetséges lehet, a tehetséggondozás lényege, a tehetségek felfedezésének alapvető esélye veszik el akkor, ha a tehetséggondozás egyoldalú és végleges kirekesztéssel párosul.

A Nemzeti Tehetségsegítő Tanács állásfoglalása

A Nemzeti Tehetségsegítő Tanács támogat és véd minden olyan gyakorlatot, amely megfelel a komplex tehetséggondozás szakmai alapokon álló feltételeinek. E támogatás és védelem kiterjed annak a módszertani elemnek a támogatására és védelmére is, amely a tehetséggondozásban részt vevők elkülönítését jelenti, feltéve ha ez az elkülönítés átmeneti, befogadó és nyitott.

Ugyanakkor a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács elítél minden olyan törekvést, amely saját magát tehetséggondozónak kiáltja ki ugyan, de szakmai alapok nélkül működik, híján van a komplex egyéniségfejlesztés fentiekben részletezett tartalmainak, és tehetséggondozó megjelölését a fiatalok valamely egysíkú módon definiált csoportjának, illetve csoportjainak egy előnyös helyzetből való egyoldalú és végleges kirekesztésére használja fel.